

Motion till riksdagen

1988/89:Sk22

av Martin Olsson (c)

med anledning av prop. 1988/89:46 om inkomstskatten för år 1989, extra avdrag för folkpensionärer, uppbörd av B-skatt och kvarskatteavgift på fyllnadsinbetalningar, m.m.

Folkpensionärernas orimliga marginalsatser

Inga andra grupper i vårt samhälle torde ha så höga margineffekter, alltså ökade skatter och minskade bidrag på grund av inkomstökningar, som folkpensionärer med låg eller genomsnittlig pension. För dem uppgår nämligen den samlade margineffekten till nära – och i vissa inkomstlägen – över 100%. Hela merinkomsten går alltså bort i ökad skatt och minskat kommunalt bostadstillägg, KBT.

Om dessa pensionärer har inkomst i form av ränta på besparingar kan margineffekten bli mycket högre, nämligen över 200%. De som drabbas av detta är de som haft låg inkomst och därför får låg pension men som ändå lyckats spara ihop en slant till ålderns dagar. Däremot drabbas inte pensionärer med pension över ca 85 000 kr. av någon speciell skatt på grund av besparingar och av avkastning på denna.

I riksdagen har jag under det förra riksmötet i en interpellation, en motion och en fråga till finansministern tagit upp frågan om vissa pensionärers rent orimliga marginalsatser och krävt ändringar. Även i massmediadebatten har dessa speciella skatteregler väckt stor uppmärksamhet och kritik under den senaste året.

Orsaken till de höga margineffekterna för folkpensionärer är att deras extraavdrag vid beskattningen avtrappas vid ökande inkomster. På motsvarande sätt minskar deras KBT. Den synnerligen höga margineffekten på ränteinkomster uppstår på grund av att det extra avdraget dessutom minskas som följd av förmögenhet fr.o.m. 91 000 kr. och att KBT minskar så snart förmögenheten överstiger 75 000 kr. (för ensamstående pensionär).

Det är positivt att kritiken mot gällande regler lett till att regeringen nu föreslår viss ändring av reglerna om avtrappning av det extra avdraget på grund av förmögenhet, så att skatteeffekterna mildras något. Men tyvärr kvarstår dock principen om att pensionärer med pension under 85 000 kr. skall skattemässigt straffas för att han eller hon har besparingar.

Jag återkommer därför i denna motion med kravet på att reducering av det extra avdraget på grund av förmögenhet skall upphöra fr.o.m. 1989 års taxering, alltså fr.o.m. innevarande inkomstår.

Jag begär dessutom en översyn av reglerna för KBT för folkpensionärer.

Däremot tar jag inte upp övriga förslag i propositionen utan hänvisar till vad som anförs och föreslås i centerns partimotion med anledning av propositionen.

Reglerna leder till orimliga marginaleffekter

Mot. 1988/89

Sk22

I interpellationen 1987/88:140 den 30 november i fjol redovisade jag ett autentiskt fall enligt vilket en änka drabbades av 207% marginaleffekt på räntan på viss del av sina besparingar. Hon hade endast lägsta pension men hade besparingar på 137 000 kr. vari ingick en insatslägenhet. Om hon på något sätt gjort sig av med 47 000 kr. av sina besparingar skulle hennes ränteinkomst minskat med 4 230 kr., hennes skatt minskat med 7 332 kr. och hennes KBT ökat med 1 410 kr. Hon skulle alltså fått drygt 4 500 kr. mer i disponibel inkomst, om hon gjort sig av med 47 000 kr. av sina besparingar!

Min fråga i interpellationen var om regeringen avsåg att vidta några åtgärder för att begränsa vissa pensionärers synnerligen höga marginaleffekter. Finansministern hänvisade i sitt svar den 11 december främst till arbetet inom utredningen (Fi 1987:07) om reformerad inkomstbeskattning. I en replik till mig angav han följande slutsats: "Skall vi kunna göra något åt det extra avdraget utan att det får de för pensionärerna ogynnsamma effekterna, måste det ske i samband med en allmän sänkning av inkomstskatten. Det är enda vägen att gå."

Eftersom den statliga skatten är mycket låg i de inkomstskikt där det extra avdraget utgår var hans slutsats anmärkningsvärd.

Det är därför glädjande att regeringen nu – utan att avvakta inkomstskatteberedningens förslag – lagt fram förslag vars syfte delvis är att minska marginaleffekterna för pensionärerna.

I motion 1987/88:Sk309 väckt under den allmänna motionstiden begärde jag att dels folkpensionärernas extra avdrag fr.o.m. 1989 års taxering ej skulle reduceras på grund av förmögenhet, dels skyndsamt utredning och förslag syftande till att allmänt minska marginaleffekterna för folkpensionärer.

Genom Sigge Ågrens radioprogram *Senioren* har de nuvarande skattereglerna blivit mer kända och därmed mer ifrågasatta. Under valrörelsen ställde Sigge Ågren i tidningen *Expressen* följande fråga till samtliga partiledare: "Vill ditt parti avskaffa det nuvarande förmögenhetsavdraget, som gör att en lågpensionär får en skattehöjning redan vid förmögenhet på 91 000 kr. för en ensamstående, det dubbla för ett par?". Centern, moderaternas och folkpartiets ledare uttalade sig därvid för att avskaffa reduktionen av det extra avdraget på grund av förmögenhet.

Lågpensionärerna betalar en miljard extra i förmögenhetsskatt

Efter riksdagsmajoritetens avslag på min motion ställde jag den 19 april en fråga (1987/88:456) till finansministern om regeringen avsåg att framlägga något förslag motsvarande mina motionskrav. I sitt svar den 22 april uppgav finansministern att ett avskaffande av förmögenhetsprövningen av det extra avdraget "skulle innebära ett inkomstbortfall för staten och kommunerna på närmare 1 miljard kronor". Några dagar senare bad jag riksdagens utredningstjänst att ta fram underlaget för denna beräkning. Tyvärr fick utredningstjänsten inga uppgifter från finansdepartementet som i stället telefonledes uppgav "att ifrågavarande beräkningsunderlag enligt rättschefens bedömning är internt arbetsmaterial och att det därför inte lämnas ut".

Det är inte lätt för oss riksdagsledamöter att göra beräkningar på vad en reform kostar om ett departements beräkningar ej lämnas ut till oss, trots att de använts som argument mot våra förslag i en riksdagsdebatt. Men om jag utan att känna beräkningsgrunden accepterar uppgiften om att folkpensionärer med högst ca 85 000 kr. inkomst betalar en miljard kronor extra i skatt på grund av sina besparingar (ej på grund av avkastningen på besparingarna) är det egentligen ett fantastiskt förhållande. Den samlade förmögenhetsskatten uppgår enligt statsbudgeten till drygt 2.4 miljarder kronor. Dessutom betalar alltså folkpensionärerna med låga pensioner men med besparingar en miljard extra i en speciell typ av förmögenhetsskatt!

Låginkomsttagarna straffas för sin sparsamhet

De pensionärer som främst drabbas av nuvarande regler är de som har låg eller ingen ATP. Denna kategori pensionärer har under sin yrkesverksamma tid antingen varit verksamma i något låglöneyrke eller avstått från förvärvsarbete utanför hemmet för att fostra sina barn, eller också bott inom områden där det varit svårt att få lämplig i vart fall heltidssysselsättning. Om en pensionär tillhör någon av dessa kategorier och dessutom genom tråget arbete och sparsamhet lyckats spara ihop en del, t.ex. genom att skaffa ett eget hus som avyttras på ålderns dagar, drabbas vederbörande av de redovisade orimliga marginaleffekterna. En ytterligare förutsättning för att drabbas kan vara att vederbörande pliktskyldigast uppger alla sina besparingar.

Nuvarande regler om det extra avdragets avtrappning leder till hårdaste skattekonsekvenser på grund av besparingar för dem som har den allra lägsta pensionen och minskar därefter successivt till dess det extra avdraget upphör vid inkomst på ca 85 000 kr.

Med propositionens förslag blir skattekonsekvenserna på grund av förmögenhet lika för alla pensionärer med extra avdrag. Kvar står dock att de som har låg eller genomsnittlig pension även i fortsättningen kommer att skattemässigt straffas på grund av besparingar.

I propositionen (s. 47) anger finansministern att marginaleffekten inte längre skall kunna uppgå till 100% i något inkomst- och förmögenhetsskikt vid en förmögenhetsavkastning av minst 9%. Det måste dock uppmärksammas att finansministern här med marginaleffekt endast avser marginalsatt och ej den totala marginaleffekten som även inkluderar avtrappningen av KBT på grund av inkomst och förmögenhet.

Tar man – vilket man måste göra – även hänsyn till att KBT minskar både på grund av besparingarna och på grund av ränteinkomsten blir den samlade marginaleffekten på en ränteinkomst även i fortsättningen långt över 100%.

Pensionärernas extra förmögenhetsskatt måste avskaffas

Även om jag inte fått tillgång till beräkningsunderlaget vill jag – med risk för att jag bortsett från någon faktor – redovisa följande konsekvenser för en pensionär som har 120 000 i stället för 100 000 kr. i besparingar om propositionens förslag genomförs:

20 000 kr. ger 1 800 kr. i ränta av vilken 96,8% går bort i skatt och minskat KBT vid 33 kr. kommunal utdebitering enligt propositionen (s. 44) med 1 742 kr.

20 000 i förmögenhet (över 100 000 kr.) minskar det extra avdraget med 10%, alltså med 2 000 kr., vilket med 38% skatt (kommunal och statlig) ökar skatten med 760 kr. Den sammanlagda minskningen (1 742+760) blir 2 502 kr.

Dessutom begränsar förmögenheten KBT genom att 10% av förmögenhet över 75 000 kr. läggs till den inkomst som medför att KBT minskas med en tredjedel.

Principen kvarstår alltså att sparsamma lågpensionärer skall få betala skatt och få minskat KBT som tillsammans vida överstiger den ränteinkomst som i huvudsak är en kompensation för inflationen som drabbar besparingarna.

Ett speciellt skäl för att avskaffa systemet helt är att det uppmuntrar till att inte redovisa sina tillgångar. Ett annat skäl är att det motverkar att en pensionär avyttrar sin fastighet, eftersom han eller hon därigenom får en ur dessa synpunkter betydligt större förmögenhet som påverkar det extra avdraget och KBT.

Nya arvsreglerna medför att fler drabbas

De nya arvsregler som trädde i kraft den 1 januari i år innebär att efterlevande make i de flesta fall ärver hela boet. Fler änkor/änklingar kommer härigenom att ha tillgodohavanden som leder till reduktion av det extra avdraget och därmed nämnda skattekonsekvenser. Avsikten med de nya arvsreglerna var att stärka den efterlevande makens ställning. Det är därför oförsvarligt att ha skatteregler som motverkar deras möjligheter att behålla boet, ja, leder till ren förlust för den som har hela boet kvar. Även detta förhållande måste beaktas när riksdagen tar ställning till frågan om besparingarnas effekt på en pensionärs beskattning och KBT. I interpellationsdebatten med mig den 11 december i fjol framhöll finansministern vad gäller den kategorin efterlevande att "vederbörande själv (kan) lösa problemet genom (att) helt enkelt avstå från del av arvet till förmån för de gemensamma barnen".

Detta synsätt kan inte få bli vägledande för riksdagen, utan skattereglerna måste anpassas efter syftet med de nya arvsreglerna.

Synnerligen många skäl talar alltså för att folkpensionärer extra avdrag inte längre skall reduceras på grund av förmögenhet. Den straffbeskattning av lågpensionärer som lyckats få besparingar måste upphöra. Riksdagen bör därför med avslag på propositionens förslag i denna del besluta att reduktion av folkpensionärernas extra avdrag på grund av förmögenhet skall upphöra fr.o.m. 1989 års taxering. Det sker lämpligen genom att riksdagen antar en lag med innehåll att "härigenom föreskrivs i fråga om anvisningarna till 50 § kommunalskattelagen (1928:370) att punkt 2 femte stycket skall slopas" och att denna lag skall tillämpas vid 1989 års taxering.

I propositionen föreslås att arbetsinkomst ej längre skall leda till begränsning av en pensionärs KBT. Utöver den utvidgning av detta till att även gälla inkomst av jordbruk och rörelse, som föreslås i centerns partimotion, bör

riksdagen hos regeringen begära en översyn av reglerna för avtrappning av folkpensionärernas KBT i syfte att minska marginaleffekterna. Särskilt bör avtrappningen på grund av besparingar ses över.

Mot. 1988/89

Sk22

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att reduktionen av folkpensionärernas extra avdrag på grund av förmögenhet avskaffas fr.o.m. 1989 års taxering,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära översyn av och förslag till ändrade regler för kommunalt bostadstillägg, KBT, för folkpensionärer i syfte att begränsa marginaleffekterna.

Stockholm den 14 november 1988

Martin Olsson (c)